

24 Kislev 5766 –
25 decembrie 2005

Sărbătoarea luminilor – cronică și legendă

Marele Rabin
MENACHEM
HACHOEN

Urmare din pag. 1

De asemenea, înțelepții noștri au fost prudenți să nu fixeze zile de sărbătoare pentru celebrarea unor victorii militare și pe numele unor eroi incununați cu lauri, aceasta ca poporul să nu se dedea la venerarea conducătorilor și a erolor până la zeificarea, căci este știut că zeificarea personalităților duce la tiranie și la oprirea poporului. Din același motiv, într-un caz similar, nu s-a dat numele lui Moșe sărbătorii care vine să marcheze evenimentul de importanță covârșitoare al ieșirii evreilor din robia egipteană și, de asemenea, nu a fost dat numele lui Mordehai și Ester sărbătorii închinată minunii de Purim, sărbătoare care marchează salvarea evreilor de la exterminare pe baza ordinului pe care l-a dat regele Ahasveros, la cererea nelegiuitului Haman.

Acasta și încă ceva. După ce au stabilit numele sărbătorii, intitulându-l Hanuca, înțelepții noștri s-au întrebat ce conținut să se dea sărbătorii și ce specific să i se stabilească? În fața conducătorilor spirituali ai poporului a stat dilema educativ-morală: cum să puie în centrul sărbătorii și al memoriei istorice faptele de eroism ale Macabeilor și victoria celor puțini în fața celor mulți, dar să nu determini

MENORA –
întruchiparea libertății
religioase a evreilor

proslăvirea forței fizice și a eroismului războinic? Înțelepții noștri n-au intenționat să diminueze importanța faptelor de eroism ale Macabeilor, dar au căutat să scoată în evidență scopul pentru care Macabeii au pornit la luptă, iar scopul acesta era păstrarea libertății culturale și religioase.

Ei au căutat să arate că, deși în acea perioadă și în acel moment lupta a fost necesară și obligatorie, nu se stabilește o sărbătoare în amintirea unui război, care implică ucideri și vărsare de sânge. Mișcările folosite într-un anumit moment nu se pot transforma în scop final și metodă permanentă. De altfel, este știut că nu există, la poporul evreu, sărbători pentru marcarea victoriilor în războaie, sau în amintirea erolor din războaie.

lata de ce înțelepții poporului evreu au stabilit în centrul sărbătorii de Hanuca minuciu vas cu ulei pur care a ars opt zile în loc de una și înălțarea luminii în Menora cu șapte brațe din Templu. În rugăciunile de mulțumire către Dumnezeu, care sunt roșite în timpul sărbătorii de Hanuca, este evocată lupta Hașmonaimilor și vitejia Macabeilor.

Înțelepții poporului evreu au indicat să nu se aprindă toate lumânările de Hanuca dintr-o dată, ci să se înceapă de la o lumânărică și să se adauge în fiecare zi câte una în plus, până când toată Menora va lumina. Aceasta, ca să ne învețe că, dacă aprindem multe lumini dintr-o dată, după o perioadă de mare întunecime, lumina cea mare poate provoca orbirea omului. De aceea trebuie sporită lumina în mod gradat: o luminiță și încă o luminiță, până când întreaga Menora va lumina totul împrejur și va imprăștiă căldura ei în toate sufletele.

Deputat dr.
AUREL VAINER,
președintele
F.C.E.R.

**Perenitatea
simbolurilor
de Hanuca**

să muncim mai mult și mai bine pe ogorul realizării unor importante proiecte menite să ne facă viața mai bună și mai frumoasă.

În acest moment sărbătoresc, gândurile mele se îndreaptă către întreaga noastră obște și doresc ca, în numele Federației Comunităților Evreiești din România și al meu personal, să transmit tuturor coreligionarilor noștri cele mai sincere și calde urări de sănătate, bucurii, împliniri.

Fie ca Hanuca 5766 să arcuiască deasupra omenirii curcubeului armoniei și al păcii, conducându-ne spre ecumenism, spre o conlucrare fructuoasă cu toate minoritățile naționale, cu întreaga popor român, fiindcă toți suntem copii aceluiași Dumnezeu, Creator al Lumii și Omului.

HANUCA SAMEAH ȘI LA MULȚI ANI!

Hanuca (devotament, în ebraică), sărbătoarea anuală de opt zile, începând la 25 Kislev, a fost instituită, potrivit tradiției, de lehuda Macabeu și urmașii lui. Cuvântul Hanuca, existent, deopotrivă,

în greacă, aramaică și în literatura rabinică, înseamnă, literal, „devotament față de altar” (*Macabei, Cartea întâi*, 4, 59) sau, în literatura rabinică, „devotament față de Templu Hașmonaimilor”. Sursele istorice referitoare la sărbătoarea de Hanuca nu sunt prea bogate în informații. Textele au fost scrise după un mare interval de timp; probabil, la distanță de câteva generații de la instituire. Legende se întrepătrund cu faptele istorice.

În *Cartea întâi* a Macabeilor (4:36-39) este consemnată intrarea lui lehuda Macabeu în Templu, după victoria asupra lui Lysias, unul dintre comandanții armatelor lui Antiohus al IV-lea Epifanes. Altarul profanat a fost distrus și a fost reconstruit un altar nou. Lehuda l-a împodobit cu un candelabru, o masă și perdele pentru Aron Kodesh și, la 25 Kislev, a organizat festivitatea de reînnoirea a Templului. Se împlineau, atunci, trei ani de la proclamarea edictului dat de Antiohus Epifanes potrivit căruia, pe platforma ridicată peste altar se aduceau jertfe zeilor. Altarul cel nou a fost consacrat serviciilor zilnice de sacrificii, însoțite de muzică liturgică (instrumentală și vocală). Sărbătoarea a durat opt zile și lehuda a hotărât ca aceste zile de bucurie să fie celebrate de generațiile viitoare.

Ca sărbătoare în onoarea reînnoirii altarului, Hanuca este amintită în „Meghilat Ta’anit”, ca și în tradiționala rugă „Al ha-Nisim” („Tie îți mulțumim pentru minuni”).

Cartea a doua a Macabeilor aduce câteva elemente de noutate. Cele opt zile dedicate ceremoniei sunt interpretate prin analogie cu consacrarea Templului lui Solomon (2:12). Cele opt zile au fost celebrate cu aceeași bucurie ca sărbătorirea Tabernacolelor, de unde și supranumele Hanuca de sărbătoare a Tabernacolelor (1:9) și a Focului (1:18). În epoca lui Moșe Rabeinu și a sacralizării Templului lui Solomon, exista credința că focul cobora din Cer, perpețuat, apoi, în timpul lui Nehemia (perioada celui de-al doilea Templu) și, așijderi, în zilele lui lehuda Macabeu. Josephus Flavius, care scrie o istorie a Hanuca bazată pe Cărțile Macabeilor, conchidează: „Din acele vremuri până azi, celebrăm Sărbătoarea Luminilor”, dat

fiind faptul că dreptul de a-l sluji pe Dumnezeu Unic (respectiv, victoria repurtată asupra armatelor lui Antiohus al IV-lea de o mână de oameni slab înarmați) a venit asemenea unei lumini neașteptate.

Nici una dintre aceste scrieri nu menționează aprinderea de lumânările de Hanuca. Prima referire legată de ceremonialul practic, azi, în toată lumea, apare într-o *baraita* (cronică), în care se precizează că modul de a celebra Hanuca este aprinderea unei lumini în fiecare cămin; religioșii aprind o lumină în fiecare casă; ultrareligioșii - o lumină pentru fiecare membru al familiei, în fiecare noapte. Conform Școlii lui Șamai - în prima zi, se aprind opt lumânări, apoi se scad progresiv. Potrivit Școlii lui Hilel - în prima zi, se aprinde o lumânărică, după care se ajunge, tot progresiv, la opt. Într-o altă *baraita*, se arată că Hașmonaimii n-ar mai fi folosit candelaburul din Templu după ce grecii l-au profanat. Ei au luat o frigără din fier, au acoperit-o cu zinc și au folosit-o drept candelabru. Într-adevăr, cărturarii din secolul al II-lea e.a. confirmă faptul că, în perioada timpurie a dinastiei Hașmonaimilor, candelaburul nu era lucrat din aur. Într-o altă *baraita* se amintește despre ceremonia aprinderii candelaburului în Templu, de Hanuca. În aceasta din urmă apare versiunea cea mai cunoscută până azi: intrând în Templu, oamenii din armata lui lehuda Macabeu au descoperit că grecii au profanat tot uleiul, cu excepția unui vas mic care conținea suficient ulei pentru o zi. Minunea a constat în faptul că acest ulei a durat opt zile și, în amintirea ei, a fost instituită sărbătoarea.

Toate aceste narațiuni par să nu fie altceva decât legende și autenticitatea vasului mic cu ulei neprofanat a fost subiect de dezbateri în Evul Mediu.

Hanuca –
victorie
militară

În anul 332 î.e.a., Alexandru cel Mare cucerește Orientul Mijlociu. Începând de atunci, ludeea antică va trăi sub tutela suveranilor eleni. Clasa de mijloc și înalta societate a vremii își însușesc, treptat, elenismul ca mod de viață. Procesul de elenizare, însă, este unul de suprafață. La sate, viața tradițională continuă. Abia când monarhul seleucid Antiohus al IV-lea Epifanes (175-174 î.e.a.), care, urmărind să asigure, prin forță, unitatea religioasă a imperiului, atacă monoteismul (fără de care n-ar fi existat nici creștinism, nici islamism) cohenul Matitiahu din Modiin, împreună cu fiii săi, pornesc, în 167 î.e.a. revolta împotriva ocupantului. Circa 6.000 de oameni, conștienți că Antiohus Seleucidul urmărește exterminarea noastră spirituală, se adună în jurul lui Matitiahu și a fillor săi, Hașmonaimii, care purtau

numele străbunicului lui Matitiahu, Asamonaioi. Supranumele de Macabe (de la ebraicul *makaba* - ciocan) îl capătă pe câmpul de bătălie, unde dau dovadă de curaj, forță morală, calități militare remarcabile. Este momentul trecerii de la rezistența spirituală mergând până la sacrificiul vieții (martiriul Hanei și al celor șapte fii ai ei) la autoapărare armată. Autoapărare care vizează libertatea de gândire, exprimare și practicare a preceptelor iudaice (studiul Torei, respectarea Șabatului, circumcizia), dreptul la suveranitate națională, credința în Dumnezeu Unic. Acest ultim și fundamental alineat deschide poarta spre universalitate a Hanuca. Lupta este inegală. Și,

toțuși, cei puțini și sumar înarmați, dar însuflețiți de credință, obțin, în cele din urmă, victoria împotriva unei armate bine structurate. Fiindcă luptele cu selecțiile au durat 25 de ani, patru dintre cei cincil fi ai lui Matitiahu au fost ucși în bătălii. *Încleștarea cu dușmanul continuă până când selecțiile sunt silți să se retragă și, în 143 î.e.a., să semneze tratatul de pace cu Șimon Hașmoneu, ultimul dintre fiii lui Matitiahu, care, cumulând funcțiile de prinț, mare preot, general comandant, întemeiază dinastia Hașmonaimilor.*

Hanuca –
celebrare
a spiritualui

trepta, toate cele opt lumânări ale Hanukiei. Această reacție în lanț a mutat centrul de greutate al sărbătorii de la victoria militară la victoria spirituală. Această deplasare de accent vine din faptul că orice victorie militară presupune vărsare de sânge, sacrificii de vieți omenești, indiferent din ce tabără. N-am dorit și nu dorim să purtăm războaie împotriva nimănui.

Traseul nr. 1:
● TIMIȘOARA - marți,
27 decembrie, ora
15,00 ● ARAD - marți,
27 decembrie, ora 17,30;
● ORADEA - miercuri, 28 decembrie, ora 11,30 ● CLUJ - miercuri, ora 18,30.

Traseul nr. 2: ● BRĂILA - marți, 27 decembrie, ora 11,00 ● GALAȚI - marți, 27 decembrie, ora 15,00 ● TECUCI - miercuri, 28 decembrie, ora 10,00 ● BĂRLAD - miercuri, 28 decembrie, ora 12,00 ● IAȘI - miercuri, 28 decembrie, ora 18,00.

Traseul nr. 3: ● DOROHU - duminică, 25 decembrie ● DEJ - luni, 26 decembrie ● SIGHETUL MARMAȚIEI - marți, 27 decembrie ● BIAIA MARE - miercuri,

Traseele HANUKIADEI 5766

● CRAIOVA - miercuri,
28 decembrie, ora
11,30.

Traseul nr. 5:
● RÂMNICU SĂRAT - vineri,
30 decembrie, ora 10,00 ● DEVA - luni, 2 ianuarie 2006, ora 9,30 ● PETROȘANI - luni, 2 ianuarie, ora 15,00.

Traseul nr. 6: ● LUGOJ - vineri, 30 decembrie, ora 9,30 ● RESITA - vineri, 30 decembrie, ora 13,00.

BUCUREȘTI - ● joi, 29 decembrie, festivități de Hanuca la Căminul „Amalia și dr. Moses Rosen”, ora 12,30 ● la Templul Coral, ora 17,00.

Hanuca va fi celebrată în toate comunitățile din țară.

● RÂMNICU SĂRAT - vineri,
30 decembrie, ora 10,00 ● DEVA - luni, 2 ianuarie 2006, ora 9,30 ● PETROȘANI - luni, 2 ianuarie, ora 15,00.

BUCUREȘTI - ● joi, 29 decembrie, festivități de Hanuca la Căminul „Amalia și dr. Moses Rosen”, ora 12,30 ● la Templul Coral, ora 17,00.

Hanuca va fi celebrată în toate comunitățile din țară.

Pentru cititoarele și cititorii interesați Hanuca în casele noastre

de gaz metan. Lămpile sau candelarele trebuie să aibă suficient ulei ca să rămână aprinse o jumătate

veche. Deși nu este menționată nici în Talmud și nici în Șulhan Aruh (rezumatul legilor iudaice), nu se poate nega importanța monedelor în perioada hașmoneiană și se referă la dreptul acestei dinastii de a bate monedă, conferit în 143 î.e.a., la 22 de ani după recucerirea Templului, lui Șimon Macabeu de către regele Antiohus al VII-lea al Siriei. Într-adevăr, în următorii ani de domnie a dinastiei Hașmonaimilor, au fost bătute primele monede din istoria evreilor. Una dintre monede avea pe o parte imaginea Menorei cu șapte brațe. Unii cercetători susțin că acestea

Dreidl

Potrivit legendei, când siriienii au ocupat Iudeea, copiii evrei li s-a interzis să studieze Tora. Pentru a sfida această dispoziție, învățau în secret și, când militarii siriieni treceau lângă ei, pretindeau că joacă *dreidl* (titrez). Potrivit tradiției, acest joc ar fi provenit din India și s-ar fi răspândit în timpul Evului Mediu, în special în Germania. *Dreidl* este, de fapt, adaptarea unui joc de noroc. Hanuca era una dintre puținele sărbători din an când rabini permiteau astfel de jocuri. Cele patru părți ale titrezului sunt împodobite cu patru litere ebraice - *nun, gimel, hei și șin*. Fiecare participant la joc învârtă „dreidl”-ul și urmărește litera care se vede după ce titrezul se oprește și cade pe o parte: *nun* - înseamnă *nichts* - nu iei nimic, *gimel* - înseamnă *ganz* - iei totul, *hei* - *halb* (jumătate), *șin* - *steli* (adică mizează). Câștigătorul ia de obicei bani („Hanuca gheld”). Mai târziu, sensul cuvintelor s-a schimbat pentru a forma o propoziție în ebraică: „Nes Gadol Hayah Sham” - „Acolo s-a întâmplat o mare minune”. În acest fel, un joc de noroc a căpătat valori iudaice și a retransmis evreilor importantul mesaj al sărbătorii de Hanuca. În Israel, litera *șin* a fost înlocuită cu *pei*, pentru ca propoziția să sune „Nes Gadol Hayah Pei” - „O mare minune s-a întâmplat aici”. Există și o altă semnificație a literelor de pe *dreidl*. Potrivit Kabalei, ele reprezintă cele patru imperii care au încercat să distrugă poporul evreu - babilonienii, perșii, grecii și romanii.

**Câteva
rețete
tradiționale**

Așa cum am mai amintit, de Hanuca se consumă preparate prăjite în ulei. Cele mai cunoscute sunt *latkes* (clătite cu cartofi), dar se oferă și mâncare pe bază de brânză, aceasta din urmă evocând povestea lui Iudit. Potrivit legendei, ea făcea parte din dinastia Hașmonaimilor. Iudit a reușit să-l omoare pe Holofernes, comandantul inamicilor evreilor, care asediau oraș, megând în tabăra lui și oferindu-i preparate pe bază de brânză. Fieurile de mâncare i-au provocat sete și a bătut o mare cantitate de vin. După ce a adormit, Iudit i-a tăiat capul, salvându-i pe evrei de asediu.

Vă oferim câteva rețete, nu foarte complicate, de feluri ce pot fi pregătite de Hanuca.

Latkes cu cartofi

Ingrediente:
12 cartofi mari,
dați prin răzătoare;
3 cepe rase;
4 ouă bătute ușor;
5 linguri de făină;
sare și piper după gust;
ulei pentru prăjit.

Secretul preparării *latkes*-ului constă în eliminarea lichidului atât din cartofi, cât și din ceapă. De aceea, după ce se rad, cartofii și apoi ceapa se pun într-un ștergar și se storc cât mai mult. Apoi, toate ingredientele se pun la un loc și se amestecă cu mâna. O tigiă mai mare se umple trei sferturi cu ulei, care se încălzește. Se fac clătitele, se pun în vas și se prăjesc pe ambele părți. Se scot, se pun pe șervețele de hârtie pentru a le usca de ulei. Ele pot fi servite imediat, cu smântână, cu sos de mere sau, pur și simplu, cu zahăr tos.

Latkes cu brânză și latkes dulce

Folosindu-se aceleași ingrediente, dar fără ceapă, la compoziție se poate adăuga brânză rasă sau cașcaval, albuș de ou bătut spumă, în prealabil, cu sos tartar. În varianta dulce, se bate albușul spumă, iar în făină se adaugă zahăr, scorțișoară și vanilie. Se amestecă toată compoziția cu mixerul.

Sufganiot

Ingrediente:
un pachet de drojdie;
4 linguri de zahăr;
o ceașcă de lapte;
2,5 cești de făină;
puțină sare;
o linguriță de scorțișoară;
2 ouă (separat albușul de gălbenuș);
2 linguri de unt topit;
gem de caise sau de căpșuni;
ulei;
zahăr.

Se amestecă drojdia, două linguri de zahăr și laptele și se lasă la dospit. Făina cernută se amestecă cu restul de zahăr, sarea, scorțișoara, gălbenușurile și maiaua. Se frământă coca și i se dă o formă rotundă. Se adaugă untul și se mai frământă până ce untul se omogenizează cu coca. Se acoperă și se lasă o noapte în frigider. A doua zi se întinde o foaie subțire. Se decupează pe foaie 24 de rondelle cu ajutorul unui păhărel. La mijlocul a 12 rondelle se așează gemul. Restul de 12 rondelle se așează deasupra. Se lipeșc marginile cu albuș și se lasă să stea o jumătate de oră. Rondellele se prăjesc apoi în ulei fierbinte, se scot pe șervețele de hârtie și apoi se presară deasupra zahăr pudră.

EVA GALAMBOS

Papanăși de Hanuca

Ingrediente:
o ceașcă de suc de mere;
1/2 pachet de margarină;
o ceașcă de făină;
4 ouă.

Se amestecă margarina cu sucul de mere. Se pune amestecul, împreună cu făina, într-un vas ținut pe aragaz și se amestecă până când formează o cocă omogenă care să nu se lipească de pereții vasului. Se ia de pe foc și se adaugă ouăle. Într-un vas mai adânc se încălzește uleiul. Când este fierbinte, se ia cu lingurița câte o cantitate din amestec și se pune în uleiul fierbinte. Se prăjesc papanășii până devin aurii. Se pun pe un șervețel de hârtie pentru a elimina surplusul de ulei. Se servesc fierbinți, cu zahăr și scorțișoară, gem de afine încălzit, sos de ciocolată, miere fierbinte și nuci, marmeladă fierbinte și nucă de cocos rasă.

